

da se je već njom služila kroz neko vrijeme, onda se takova vlast zove doduše *gratia facta*, ali res nije više integra, nego načeta, i tada se ne smatra izginulom poradi smrti poglavarove, koji ju je podijelio. Sr. Cap. 30. X. I. 29.

CAN. 62. Si rescriptum contineat non simplicem gratiam sed privilegium, vel dispensationem, serventur insuper praescripta canonum qui sequantur.

Reskripti, kako rekosmo na početku, mogu sadržavati najraznovrsnije odluke i sudačke pravorijeke i milosti i oprost i povlastice. Što je dosada rečeno, vrijedi za sve reskripte, a za one, kojima se podjeljuje povlastica — *privilegium* — ili oprost od zakona — *dispensatio* — vrijede osim toga još i drugi posebni propisi, koji se navode u slijedeća dva poglavlja ili titula: *de privilegiis*, i *de dispensationibus*.

Kratak tumač V. poglavlja „*de praeparatione remota ad ministerium praedicationis*“ uputâ S. Congregationis Consistorialis ad 20. Juna 1917.

IV. »Normae« govore (br. 36.) »Studebunt item Ordinarii. ut juvenes instituantur de actione et pronunciatione in concionibus servandis, ut eam deinde gravitatem, simplicitatem et concinnitatem praeseferant, quae nihil histrionem sapiat, sed verbo Dei conveniat, probetque concionantem pro animi persuasione et ex corde loqui sublimemque spectare finem, qui ministerio suo est praestitus.

25. »Normae« ovdje govore o drugim dvjema dijelima govora naimde de »*elocutione*« i »*actione*«, kao što su prije govorili de »*Inventione*« i »*dispositione*«. Ono što se začme u pameti znati iskazati kako treba, i to iskazivanje znati popratiti dostojanstvenim kretnjama tijela, koje donekle popunjuju i pojačavaju riječ, ne spada na nutarnji dio govora, stoga nije toliko ni interesantno, koliko je interesantna »*Inventio*« i »*dispositio*«, alj imadu i ove čestisvoga interesa. Može biti jedan govor veličanstveno izumljen, ne bude li prikazan, kako treba, svoga efekta ili ne će postići onoliko, koliko bi mogao. Kao što može biti jedna drama krasna, ali ako

je ne budu predstavljali vješti glumci, njena sva čarna krasota može iščeznuti ili djelomično ili posvema. Obratno se može zgoditi, da govor, koji u sebi ne ima izvanredne kakove govorničke vrijednosti, ali ipak prikazan od govornika, koji zna vješto ga prikazati, u njegovim ustima steče nešto, što govor u sebi nema. Stoga »Normae« upozoruju na »elocutio« i »actio«. — Glas i izgovor, kojim se služi govornik, ne smije da bude neugodan slušačima, jer što je neugodno odbija. Ovdje dakako priroda imade svoje prvo mjesto, ali se mogu neke prirodne pogriješke i nedostaci popraviti i izgladiti vježbanjem prema nekim pravilima. Primjer Demostenov može nam to potvrditi pa osim toga i iskustvo svagdanje. Na prvom mjestu neugodno se doimlje slušaoca monotonija u govornika, a ta je nemijenjanje glasa prama sadržaju govora. Naravno je čovjeku da različitim tonom ili intonacijom iskazuje različite misli i osjećaje, koji se bûde u njegovu duhu. U monotoniju nužno mora da upadne onaj, koji započne svoj govor najvišom intonacijom, što mu glas nosi, a u ovom slučaju nije mu moguće modulirati glasom: dignuti ga i spuštati. Tim izgovor postane nekako prisiljen, nenaravan; a što je nenaravno ne može da bude ugodno. Tko misli, da je govornički ton deklamatorni ton, vara se: to nije istina. Deklamatorni ton smije se upotrijebiti samo u onim momentima, gdje ga sadržaj govora traži. Deklamatorni je ton odraz uzbugjenosti duha: govornik nije ništa može biti uzbugjen duševno kroz cijeli svoj govor. U jednomu govoru bude momenata, kada valja mirno obrazložiti stvar, ili opisati ili nešto kazati: ovo su različiti momenti, koji imadu svoj osobiti ton izrazivanja, kao u naravnomu i familjarnomu govoru, tako i u govorničkomu. Imade nekih, koji su — rekao bih po naravi — monotoni. U takove se mogu ubrojiti oni neki, koji potpuno ne shvaćaju silu riječi, koju u sebi imade, te stoga ne znadu joj dati ni života; mogu se ubrojiti i oni, kojima je priroda bila škrtá te ih nije obdarila dobrim plućima. Ovakovima pomanjka dah pa ne mogu po volji modulirati svojim glasom, brzo se umore, naporno govore; a to sve čini, da im riječ ne teče oblo, puno i naravno.

Zavladalo je među nekim govornicima mišljenje, da govor izrečen brzim tempom bolje uspijeva od govora izrečená sporim tempom. Ako se to uzme u opće i za svaki slučaj, čini nam se da nije ispravno. I jedan i drugi način prikazivanja imade svojih i dobrih i loših strana. U govoru brzim tempom izrečenom ove su

slabe strane: 1°. Može postati nerazumljiv, jer je teže pratiti svezu pojedinih dijela sa cjelinom. 2°. Ako govornik nema dobro razriješen jezik, valja da po koju slovu tamo, amo ili ispusti ili stopi, pa mu riječi ne teku iz usta pune već nešto osakaćene. 3°. Postane nenaravno, jer nije naravno, da se brzim tempom izriču neke stvari, koje se moraju naglasiti i traže oduljega razmišljanja. A i govor izrečen preveć sporim tempom imade svojih slabih strana. A to su 1°. što pobuguju dosadu: slušatelj očekuje što prije konačni zaglavak, pa ako mu se preveć zavlaci, ne može a da mu to ne dosadi. 2°. I ovaj način izgovora postane nenaravan, ako ga se upotrijebi u onim momentima govora, iz kojih iskri čuvstvo. Stoga govornik, pošto bude dobro omjerio jakost svojih prsa, mogao bi se držati možda ovih pravila, te bi njegovi govori izbjegli svim neprilikama, prema kojima idu prebrzim i edveć sporim tempom izrečeni govori. 10. Ideje jake i duboke, na koje se hoće svratiti osobita pažnja, valja izgovarati srednjim tempom čistim, dostojanstvenim glasom. Ovo nekako kao da je svakomu naravno prirodno, da ideje osobitoga interesa pomnjivo iskazuje, jer želi da se pamet i inteligencija slušača osobito kod njih zaustavi. 2°. Ideje, koje ne imadu osobitoga interesa, već samo neku nuzgrednu važnost, ili su to dokazi, koji u sebi ne kriju uvjerljivu krepčinu, već samo neku slabu vjerojatnost, da se brzim tempom izreku. Tim će izbjeći oštrijoj kontroli slušača, kojim se tim načinom ne daje vele vremena da misle nad onim, što su čuli. 3°. Ako se radi o nabranjanju stvari ili činjenica, i taj slučaj zahtjeva brži tempo. 4°. Pripovijedanje događaja i opisivanje hoće sporiji tempo, a ne trpi nikako deklamatorni ton. 5°. Kada se hoće što da dokaže, naročito ako to traži osobitu napetost umu, tu valja govoriti sporijim tempom. 6°. Također to zahtjeva i parataktični govor. To su kratke rečenice osamljene, nevezane umjetno u oduljim i odmjrenim periodima, koje su odraz više osjećaja nego zaglavci umna obrazloženja. Ovo su neka pravila, koja se dotiču »elokucije«. Ova pravila mogu pomoći, ako se budu udružila vježbanjem, koje će pratiti vješt učitelj. Učitelj pri vježbanju može upozoriti na ovu ili onu manju, koju bi mladi teolozi slučajno imali u elokuciji, te bi ih oni popravili i oduljim vježbanjem možda mogli bi postati ugodni u prikazivanju govornici.

26. »Normae« govore: »instituantur de actione, naime da se mladi bogoslovi pouče, kako će se tijelom i kretnjama držati

tijela, koja običajno prati izgovor riječi, zove se mimika. Ova je riječ uzeta iz grčke *μιμησις* što znači oponašanje (imitatio). Prema etimologiji dakle govorička kretnja tijela ne bi se mogla zvati mimika, jer ta kretnja nije nikakovo oponašanje već nešto drugo. Na pozornici imala bi se zvati mimika, jer je tu upravo oponašanje. To je držanje tijela, izražaj lica i očiju, kretnja ruku, koja prate riječi. Ovakove kretnje upopunjuju riječ i daju joj jači izražaj. I ovo je neki osobiti prirodni dar, koji ako se ne primi od prirode, teško ga je naučiti iz knjige. Ako se može postići pravilima, može se usavršiti. Kretnja (mimika) upotpunjuje riječ; stoga ondje obiluje, gdje oskudijeva izražaj riječi i gdje se ne nalazi dovoljnih riječi, da se iskaže krepčina misli i osjećaja. Riječ, koja potpuno iskazuje ili se bar misli da izrazuje krepčinu misli mimika je ne prati. Stoga improvizirani govori više obiluju mimikom nego dobro promišljeni i sredeni. Svaka riječ ne može biti pojačana kretnjom tijela, jer joj ne može dati jakosti; jedino ako to može. Ideje, koje se ne mogu očitovati (prikazati) vidljivim znakovima, ne može se pojačati njihov izražaj ni mimikom, stoga abstraktni pojmovi ne ljube mimike, ako su izraženi spretnim riječima. Bog, vječnost, bezkonačnost i slično ne dadu se prikazati nikakvim vidljivim znakovima; mimika bi stoga ovim izražajima krepčinu oslabila. Kada bi se kušalo, na se kakovom materijalnom slikom priktže na pr. vječnost ili što slično, tada se može upotrijebiti mimika; u ovom slučaju mimika pojačala bi sliku materijalnu, ali ne riječ »vječnost«. U opće kada se iskazuju duboke ideje, valja dobro paziti, da im se ne oduzme jakosti nespretnom mimikom, kako se dogodi djeci, koja, recitujući poeziju koja obiluje dubokim mislima a ona ih ne shvate, poprate nespretnom kretnjom svoju recitaciju te postanu i smiješna. Za visoke ideje najbolje pristaje pristojno držanje tijela, veličanstvenost izražaja, prikladnost riječi, živahnost oka. Najbolje pristaje mimika opisivanju prizora uzetih iz prirode. To je razumljivo, jer ako se taj prizor može svojim očima gledati na slici može ga se donekle i prikazati kretnjom tijela. To je posve prirodno, kao što je prirodno, da se mogu i afekti kretnjom donekle iskazati, budući da afekti utječu na motorne živce, a ovi neposredno na mišice. Ovdje iznosim neka općenita pravila koja se odnose na govorničku »actio«, te bi mogla početnicima dajbar nešto koristiti. Tko bi se držao ovih pravila proveo bi u praksu ono, što »Normae« pre-

poručuju »ut eam deinde gravitatem, simplicitatem et concinnitatem praeseferant, quae nihil histrionem sapiat, sed verbo Dei conveniat...»

1°. Kada se govornik pojavi na propovijedaonici, neka drži ispravno stas i glavu. Ljuljati glavom desno lijevo ili je držati malo nagnutu na jednu stranu, kao da se koga moli, ne ide. Evadeoški propovjednik tu nije došao da moli nekoga, već da dostojanstveno govori publici. — 2°. Ako govor zahtijeva koju kretnju, ta kretnja spada na desnu ruku, i mora započinjati u mišici a ne u laktu. — Gestikulacija spada na desnu ruku, lijeva samo u rijetkim slučajima pristupi kao pomoćnica. 3°. Dizanje ruku ne smije preći visinu glave (osim slučaja kada se kaže užas) niti pasti niže pasa, osim slučaja, kada se zauzme imperiozni ton i položaj, što se može vrlo rijetko dogoditi. — Prsti na ruci, moraju biti skupljeni jedan do drugoga, malo nagnuti prama dlanu. Ruke se drže — ako se govori sa propovijedaonice — na samoj propovijedaonici; ako li se pak govori sa oltara, lijeva ruka neka ostane prema prsima, a desna na raspoloženje riječi. Govoriti spuštenih ruku znači zauzeti položaj agresivni i imperiozni. Cicero govori, da se može lijeva ruka držati »prta o bok. Budući da u ovomu pitanje i običaj uveden praksom imade znatni dio, savjet Ciceronov ne bi se mogao u naše vrijeme slijediti. Valja imti na umu, da je mimika na propovijedaonici nešto drugo, nego je mimika na pozornici. Mimika je na pozornici prava *mimicis* oponašanje naime tuđih kretnja, dok kretnje tijela evanđelskog propovijednika odraz su njegove misli i osjećaja i njihovo pojačavanje. Kao što i misli i osjećaji evanđelskog propovijedaoca imadu dobro označen svoj krug, tako i mimika valja da ga imade. Na pozornici mogu biti predstavljena svakojaka lica, na propovijedaonici ne smije drugi biti, već propovjednik evanđelja. Ništa stoga ne bi smjelo tu stupiti, što bi bilo u neskladu sa tim uzvišenim mjestom. Namršćivanje čela, podizanje obrva, udaranje dlana o dlan, škripanje zuba i slične stvari tu ne imadu mjesta. Oko daje najizrazitiju krepčinu riječi, stoga ne smiju biti zatvorene; ali ne smiju ni biti — kako je riječ — bezočno rastvorene. Dobro je, kad to traži prigoda, fiksirati čitavo slušateljstvo, a to kada se traži odgovor na koji upit, ili da slušači čitaju osvjedočenje govornikovo o onomu, o čemu hoće da uvjeri publiku. Zadnje pravilo i najvažnije ovo je: ne odveć mimike, što je moguće manje, a mjesto nje neka

bude krepka ideja odjevena prikladnom i slikovitom formom, izrečena punim oduševljenjem, koje privlači. Mimika ne može stvoriti ideju, gdje je nema, i ako može pomoći, da ideja bolje utječe na slušateljstvo i dojmi se njihova duha. (Svršit će se.)

Odredbe svete Stolice.

1. **S. Congr. S. Officii** dekretom od 27. novembra 1918. osudila je i uvrstila u Index zabranjenih knjiga ova djela:

1. Ernesto Bonaiuti, *La genesi della dottrina agostiniana intorno al peccato originale*. Roma, Tipografia del Senato di Giovanni Bardi, 1916.

2. Ernesto Bonaiuti; Sant Agostino. A. F. Formiggini, Editore in Roma. 1917. (Sr. Acta Ap. Sedis. XI. str. 1.)

2. **S. Congr. Consistorialis** izdala je dne 21. prosinca 1918. tumač k dekretu »Redeuntibus« od 25. listopada 1918. i na pitanje, da li se oni svećenici, koji se vraćaju iz vojne službe sa dopustom neograničenim imaju predstaviti svojem Ordinariju, kao i oni koji su otpušteni iz vojne službe, odgovorila sa da. Sv. Otac je potvrdio ovo rješenje i odredio, da se objavi ovaj dodatak: 1. Oni, koji su pušteni na dopust neograničeni, ako se nisu predstavili budući uvjereni da nisu dužni to učiniti, na temelju ove dobre vjere nemaju se smatrati kao da su pali u cenzuru; 2. Ordinariji da ne bi ni u kojem slučaju postavili u pastvu ove povraćenike iz vojništva, prije nego li se obnove duhom u propisanim duhovnim vježbama. (Sr. Acta Ap. Sedis XI. str. 6.)

3. **S. Congr. de disciplina Sacramentorum** odgovorila na dvojbu: an probari possit huiusmodi praxis adhibendi pro SSmo Eucharistiae sacramento hostias a tribus vel duobus mensibus confectas? (kako je to bilo objavljeno, da nekoji dekani i župnici dobavljaju si hostije za dva do tri mjeseca na jedamput): negative et servetur praescriptum Ritualis Romani et Codicis iuris canonici.

Rituale Romanum (tit. IV. cap. I. de SSmo Euch. Sacramento) haec habet: »Sanctissimae Eucharistiae particulas frequenter renovabit (parochus). Hostiae vero seu particulae